FarmKaset.ORG · ฟาร์มเกษตร

คู่มือปลูกพืช · เล่มที่ 22

คู่มือปลูกมะละกอ

คู่มือปลูกมะละกอ ตั้งแต่เพาะกล้า คัดเพศดอก ใส่ปุ๋ย ให้น้ำ จนเก็บเกี่ยวและส่งโรงงาน

10 บท · 5 ช่วง: ก่อนปลูก · ปลูก · ดูแล · แก้ปัญหาในแปลง · เก็บเกี่ยวและขาย

ฉบับปรับปรุง 22 พ.ย. 2569
ตรวจแหล่งอ้างอิง 22 พ.ย. 2569

อ่านฉบับล่าสุดออนไลน์ฟรี
farmkaset.org/xboard/papaya-guide

เกี่ยวกับคู่มือเล่มนี้

คู่มือปลูกมะละกอฉบับเกษตรกร อ้างอิงคู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรมของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และรายงานปรับปรุงพันธุ์มะละกอของกรมวิชาการเกษตร ตั้งแต่เลือกพันธุ์แขกดำ แขกนวล เรดเลดี้ ฮอลแลนด์ เพาะเมล็ด ย้ายปลูก คัดเพศดอก ปุ๋ย 15-15-15 และ 13-13-21 ให้น้ำมินิสปริงเกอร์ โรคใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย เก็บเกี่ยว และมาตรฐานผลส่งโรงงาน พร้อมปฏิทินปลูกฤดูแล้งและฤดูฝน

คู่มือเล่มนี้เรียบเรียงจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และคำแนะนำของหน่วยงานรัฐ ตัวเลขสำคัญมีเลขอ้างอิง [1] [2] ... ตรงกับรายการแหล่งอ้างอิงท้ายบท ข้อมูลที่หาแหล่งยืนยันไม่ได้ถูกตัดออก คำแนะนำเรื่องสารเคมีให้อ่านฉลากและปฏิบัติตามฉลากทุกครั้ง

เนื้อหาปรับปรุงอยู่เสมอ ฉบับพิมพ์นี้เป็นฉบับวันที่ 22 พ.ย. 2569 อ่านฉบับล่าสุดได้ที่ **farmkaset.org/xboard/papaya-guide**

การใช้งานและการเผยแพร่

คู่มือปลูกมะละกอ โดย FarmKaset.ORG อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาและแจกจ่ายได้ ทั้งไฟล์และฉบับพิมพ์ โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ไม่ควรแก้ไขเนื้อหา และต้องคงชื่อ FarmKaset.ORG ไว้ ตามสัญญาอนุญาต Creative Commons แสดงที่มา–ห้ามดัดแปลง 4.0 (CC BY-ND 4.0) **creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.th**

มีคำถามเรื่องการปลูก ตั้งกระทู้ถามได้ฟรีที่ **farmkaset.org** สอบถามเรื่องปุ๋ยและยาที่แนะนำในคู่มือ โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

สารบัญ

ช่วงที่ 1 · ก่อนปลูก

1 รู้จักมะละกอ 4

2 พันธุ์มะละกอ 6

3 ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. 8

4 ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. 12

ช่วงที่ 2 · ปลูก

5 เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก 16

ช่วงที่ 3 · ดูแล

6 ปุ๋ยมะละกอ 18

7 น้ำและวัชพืช 20

ช่วงที่ 4 · แก้ปัญหาในแปลง

8 โรคไวรัสใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย และหอยทาก 22

ช่วงที่ 5 · เก็บเกี่ยวและขาย

9 เก็บเกี่ยวมะละกอ 24

10 มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน 26

บทที่ 1 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

รู้จักมะละกอ

มะละกอขายได้กี่แบบ ผลดิบกับผลสุกต่างกันอย่างไร โรงงานแปรรูปรับมะละกอแบบไหน ราคาขึ้นลงช่วงไหน และต้องปลูกกี่ไร่จึงขายโรงงานได้

ทำเมื่อไหร่: **อ่านก่อนเริ่มปลูก**

สรุปสั้น

- คนไทยบริโภคมะละกอราว 130,000 ตันต่อปี ทั้งผลดิบและผลสุก ผลดิบทำส้มตำเป็นตลาดบริโภคที่ใหญ่ที่สุด [2]
- ผลดิบขายได้เร็ว ใช้เวลาเพียง 4–6 เดือนหลังย้ายปลูก ส่วนผลสุกใช้กินสดและเข้าโรงงานแปรรูป [2]
- ส่งโรงงานต้องมีพื้นที่ปลูกราว 10 ไร่ขึ้นไป (หรือราว 1,000 ต้น) มีน้ำใช้ตลอดปี และแจ้งวันเก็บล่วงหน้า [1]

ตลาดของมะละกอ

ตลาด	ผลที่ต้องการ
ผลดิบ ทำส้มตำ	ตลาดใหญ่ที่สุด ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์แขกนวล เกษตรกรมักเก็บเมล็ดพันธุ์ใช้เอง ทำให้สายพันธุ์ค่อนข้างแปรปรวน [2]
ผลสุก กินสด	ผู้บริโภคในประเทศส่วนใหญ่ชอบเนื้อแดง หวาน เนื้อไม่เละ [2] ผลมักใหญ่กว่า 1 กก. เช่น แขกดำ เรดเลดี้ ฮอลแลนด์ [2]
โรงงานแปรรูป	เนื้อแดงและเนื้อเหลือง ผลหนักมากกว่า 0.8 กก. เนื้อหนา 2 ซม. ขึ้นไป [2]
ตลาดเฉพาะและส่งออก	ผลเล็กกว่า 1 กก. เช่น ขอนแก่น 80 และฮาวาย [2]

รายงานปรับปรุงพันธุ์มะละกอ กรมวิชาการเกษตร [2]

พันธุ์ที่ใช้เลือกซื้อและเตรียมปลูกดูในบท พันธุ์มะละกอ (หน้า 6)

รอบปลูกอย่างย่อ

1. **เพาะกล้า** ย้ายปลูกเมื่ออายุราว 30–60 วัน กล้ามีใบจริง 5–6 ใบ [1] (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
2. **ย้ายปลูก** ใส่ปุ๋ยครั้งแรกหลังย้ายปลูก 1 เดือน [1] (บท ปุ๋ยมะละกอ (หน้า 18))
3. **ออกดอก** ราว 3–4 เดือนหลังย้ายปลูก คัดดอกสมบูรณ์เพศไว้ 1 ต้นต่อหลุม [1]
4. **เก็บเกี่ยว** ราว 6–8 เดือนหลังย้ายปลูก เมื่อผลเริ่มมีแต้มสี 2–3 แต้ม [1] (บท เก็บเกี่ยวมะละกอ (หน้า 24))
5. **เก็บต่อ** เก็บคอที่สอง ถ้าต้นสมบูรณ์ไม่มีโรค เก็บได้ถึง 2 ปี แต่ต้นสูงต้องใช้ไม้จำปา [1]

ภาพแนวคิด ระยะเวลาตามคู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม [1]

ราคาขึ้นลงตามฤดู

เกษตรกรที่ปลูกส่งโรงงานในราชบุรีและสุพรรณบุรี ปลูกครั้งเดียวต่อปี เก็บคอแรก ต.ค. ถึง เม.ย. ช่วง ต.ค.–ธ.ค. ผลมะละกอออกมามาก ราคาต่ำ [1] ส่วนเกษตรกรที่ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง และประจวบคีรีขันธ์ วางแผนปลูกให้ผลออกเกือบตลอดปี [1] เอกสารแนะนำว่า ถ้าต้องการขายช่วงราคาดี ให้วางแผนให้มีผลช่วง พ.ค.–ส.ค. ซึ่งมะละกอขาดคอ ส่วน พ.ย.–ธ.ค. ราคาต่ำเพราะผลออกมาก [1] (ปฏิทินในบท ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. (หน้า 8) และบท ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. (หน้า 12))

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. รัชนี ศิริยาน (2564). รายงานโครงการวิจัย *การปรับปรุงพันธุ์มะละกอ*. กรมวิชาการเกษตร. info.doa.go.th ↗

บทที่ 2 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พันธุ์มะละกอ

พันธุ์มะละกอผลใหญ่กับผลเล็กต่างกันอย่างไร พันธุ์ไหนเนื้อแดง ทำส้มตำ กินสด หรือส่งโรงงาน และทำไมเกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์เองแล้วต้นไม่สม่ำเสมอ

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนเพาะเมล็ด**

สรุปสั้น

- ผลใหญ่ (มากกว่า 1 กก.): แขกดำ แขกนวล เรดเลดี้ ฮอลแลนด์ ผลเล็ก (น้อยกว่า 1 กก.): ขอนแก่น 80 และฮาวาย [2]
- โรงงานรับพันธุ์แขกดำ แขกนวล โกโก้ และเรดเลดี้ ต้องมีทั้งเนื้อแดงและเนื้อเหลืองในอัตรา 2 ต่อ 1 [1]
- เกษตรกรที่เก็บเมล็ดพันธุ์ใช้เอง ทำให้ต้นแปรปรวน ผลไม่ได้มาตรฐาน [2][1]

พันธุ์ที่กล่าวถึงในเอกสาร

กลุ่ม	พันธุ์	ใช้ทำอะไร
ผลใหญ่ มากกว่า 1 กก.	แขกดำ แขกนวล เรดเลดี้ ฮอลแลนด์	กินสดและแปรรูป แขกนวลนิยมใช้ทำส้มตำ [2]
ผลเล็ก น้อยกว่า 1 กก.	ขอนแก่น 80 ฮาวาย	ตลาดต่างประเทศและตลาดเฉพาะ [2]
รับซื้อส่งโรงงาน	แขกดำ แขกนวล โกโก้ เรดเลดี้	เนื้อแดงและเนื้อเหลือง [1]

เนื้อแดง เนื้อเหลือง

ผู้บริโภคในประเทศส่วนใหญ่ต้องการมะละกอเนื้อสีแดง หวาน เนื้อไม่เละ [2] โรงงานแปรรูปที่ศึกษาในคู่มือของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต้องการทั้งเนื้อสีแดงและสีเหลืองในอัตรา 2 ต่อ 1 และปลูกสองพันธุ์แยกแปลง เพราะถ้าปลูกปนกัน เมล็ดที่ได้ต่อมาผสมกันได้ ทำให้เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้ต่อไม่ได้ [1][2]

เมล็ดพันธุ์

- เกษตรกรส่วนใหญ่เก็บเมล็ดพันธุ์ใช้เอง ทำให้ต้นกล้าแปรปรวนค่อนข้างสูง [2]
- ผลที่ปลูกแล้วไม่ได้มาตรฐานโรงงาน เกิดได้จากพันธุ์ปลูก การดูแล น้ำ และปุ๋ย [1] (บท มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน (หน้า 26))
- กรมวิชาการเกษตรคัดสายพันธุ์แขกดำและแขกนวล ผลงานคัดสายพันธุ์แขกดำจำนวน 10 สายพันธุ์ เฉลี่ย 35–68 ผล/ต้น น้ำหนัก 1.5–2.2 กก./ผล ความหวาน 10–12.5 °Brix และแขกนวล เฉลี่ย 35–60 ผล/ต้น 1.5–2.0 กก./ผล เนื้อหนา 2.5–3.0 ซม. ในเบื้องต้น [2]
- โรคใบด่างวงแหวนเป็นปัญหาสำคัญของมะละกอมาตั้งแต่ปี 2518 ยังไม่หมด การเลือกพันธุ์ต้านทานโรคเป็นเป้าหมายของการปรับปรุงพันธุ์ [2] (บท โรคไวรัสใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย และหอยทาก (หน้า 22))

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. รัชนี ศิริยาน (2564). รายงานโครงการวิจัย *การปรับปรุงพันธุ์มะละกอ*. กรมวิชาการเกษตร. info.doa.go.th ↗

บทที่ 3 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย.

ปลูกมะละกอแผนฤดูแล้งของเกษตรกรประจวบคีรีขันธ์ทำอะไรในแต่ละเดือน ใส่ปุ๋ยสูตรอะไร ให้น้ำกี่วัน และเก็บเกี่ยวคอแรกคอที่สองช่วงไหน

ทำเมื่อไหร่: **ทั้งรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- แผนของเกษตรกรประจวบคีรีขันธ์: เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. เก็บคอแรกราว ก.ค.–ธ.ค. และคอที่สองราว ก.พ.–พ.ค. [1]
- ให้น้ำ 2–3 วันต่อครั้ง และใส่ปุ๋ยเดือนละครั้ง [1]
- ต้นอายุ 2–3 ปีควรรื้อปลูกใหม่ [1]

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

เดือน	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
ต้นทำอะไร	เพาะกล้า	ย้ายปลูก	โต ออกดอก ติดผล																	
เก็บเกี่ยว (หน้า 24)										คอแรก ก.ค.–ธ.ค.							คอสอง ก.พ.–พ.ค.			
ปุ๋ย (หน้า 18)			25-7-7 แล้ว 15-15-15				13-13-21													
น้ำ (หน้า 20)	2–3 วันต่อครั้ง ช่วงแล้งดูตามสภาพอากาศและดิน																			
วัชพืช/โรค (หน้า 22)									ตรวจโรคใบด่างวงแหวน กำจัดวัชพืช											

คู่มือปลูกมะละกอ โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้บุคคลและองค์กรทั่วไปนำไปใช้ได้ (ไม่ใช่เชิงพาณิชย์) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

ต.ค. ปลายฝน

เพาะกล้า

- แช่เมล็ด เพาะลงถุง 2–3 เมล็ดต่อถุง คลุมผ้า 5–7 วัน (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
- เตรียมแปลงและระบบน้ำ ให้น้ำได้ตลอดปี (บท น้ำและวัชพืช (หน้า 20))

พ.ย. ต้นแล้ง

ย้ายปลูก

- **ย้ายปลูก**เมื่อกล้าอายุ 30–60 วัน ใบจริง 5–6 ใบ (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
- ให้น้ำ 2–3 วันต่อครั้ง ไม่ให้น้ำขัง

ธ.ค.–มี.ค. แล้ง

ตั้งตัว โต ออกดอก

- หลังย้ายปลูก 1 เดือน เริ่มใส่ปุ๋ย 25-7-7 แล้วสลับ 15-15-15 เดือนละครั้ง (บท ปุ๋ยมะละกอ (หน้า 18))
- ออกดอกราว 3–4 เดือนหลังย้ายปลูก คัดเพศดอกเหลือ 1 ต้นต่อหลุม (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
- ให้น้ำสม่ำเสมอ ช่วงแล้งมะละกอไม่ติดผลถ้าขาดน้ำ [1]

เม.ย.–มิ.ย. ร้อน ถึงต้นฝน

ติดผล ผลโต

- เปลี่ยนเป็น 13-13-21 ตอนติดผล (บท ปุ๋ยมะละกอ (หน้า 18))
- กำจัดวัชพืชรอบแปลง (บท น้ำและวัชพืช (หน้า 20)) ระวังไวรัสใบด่างวงแหวนและเพลี้ยหอย (บท โรคไวรัสใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย และหอยทาก (หน้า 22))

ก.ค.–ธ.ค. ฝน ถึงต้นแล้ง

เก็บเกี่ยวคอแรก

- เก็บเมื่อเริ่มมีแต้มสี 2–3 แต้ม 1–2 ผลต่อต้นต่อครั้ง (บท เก็บเกี่ยวมะละกอ (หน้า 24))
- ปุ๋ยต่อเนื่อง ใช้ 13-13-21

ก.พ.–พ.ค. (ปีถัดไป) แล้ง ร้อน

เก็บคอที่สอง

- ถ้าต้นยังสมบูรณ์ ไม่มีโรคใบด่างวงแหวน เก็บคอที่สองได้ [1]
- ต้นอายุ 2–3 ปีควรรื้อปลูกใหม่ [1]

เดือนเป็นค่าประมาณจากแผนของเกษตรกรรายหนึ่ง

เดือนตามตารางแผนปลูกของเกษตรกรประจวบคีรีขันธ์ในคู่มือ [1] ต่างจังหวัดและต่างน้ำต่างฝนอาจต่างกัน ใช้เครื่องคำนวณด้านล่างนับจากวันย้ายปลูกจริง ตารางกำหนดช่วงเก็บคอที่สองไว้ต่อจากคอแรกแบบสลับกัน ให้ถือเป็นแนวทาง ไม่ใช่การรับประกัน

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. (หน้า 12) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

คำนวณงานจากวันย้ายปลูกของคุณ

ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/papaya-guide/dry**

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗

บทที่ 4 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย.

ปลูกมะละกอต้นฤดูฝนต้องทำอะไรบ้าง น้ำเสริมช่วงไหน ผลออกช่วงไหน เทียบกับแผนปลูกของราชบุรี สุพรรณบุรี และฉะเชิงเทรา

ทำเมื่อไหร่: **ทั้งรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- แผนฤดูฝนของเกษตรกรประจวบคีรีขันธ์: เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. เริ่มเก็บเกี่ยวราว ก.พ. [1]
- ราชบุรีและสุพรรณบุรี: เพาะ ม.ค. ย้ายปลูก ก.พ. เก็บคอแรก ต.ค.–เม.ย. ปลูกรอบเดียวต่อปี เพราะโรคใบด่างวงแหวน [1]
- ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง: เพาะ ม.ค. เก็บคอแรก ต.ค.–มี.ค. คอสอง พ.ค.–ส.ค. หรือเพาะ มี.ค. เก็บคอแรก พ.ย.–เม.ย. คอสอง มิ.ย.–ก.ย. [1]

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

เดือน	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
ต้นทำอะไร	เพาะกล้า	ย้ายปลูก	โต ออกดอก ติดผล									
เก็บเกี่ยว (หน้า 24)										เริ่มเก็บ ก.พ.		
ปุ๋ย (หน้า 18)			25-7-7 / 15-15-15				13-13-21					
น้ำ (หน้า 20)	ฝนช่วยได้ ระวังน้ำขัง					ช่วงแล้ง: ให้น้ำเสริม						
โรครากเน่า (หน้า 20)	ฝนชุก ระบายน้ำให้ดี											

ใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ ไม่ใช่ตำราเกษตรมืออาชีพ · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

พ.ค.–มิ.ย. ต้นฤดูฝน

เพาะกล้า ย้ายปลูก

- เพาะกล้า พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
- มะละกอไม่ชอบน้ำขัง ทำให้รากเน่า ฤดูฝนต้องระบายน้ำ (บท น้ำและวัชพืช (หน้า 20))

ก.ค.–ต.ค. ฝนชุก

ตั้งตัว ออกดอก

- ปุ๋ยครั้งแรกหลังย้ายปลูก 1 เดือน แล้วเดือนละครั้ง (บท ปุ๋ยมะละกอ (หน้า 18))
- ออกดอก 3–4 เดือนหลังย้ายปลูก คัดเพศดอก (บท เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก (หน้า 16))
- ระวังไวรัสใบด่างวงแหวน (บท โรคไวรัสใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย และหอยทาก (หน้า 22))

พ.ย.–ม.ค. หมดฝน เข้าแล้ง

ติดผล

- ให้น้ำเสริม ช่วงแล้งต้องให้น้ำบ่อยขึ้น [1]
- เปลี่ยนเป็น 13-13-21 ตอนติดผล

ก.พ.–เม.ย. แล้ง

เก็บเกี่ยว

- เริ่มเก็บคอแรกราว ก.พ. (บท เก็บเกี่ยวมะละกอ (หน้า 24))

เทียบแผนปลูกภาคกลางและภาคตะวันออก

คู่มือเขียนตัวอย่างแผนของเกษตรกรหลายพื้นที่ [1] ราชบุรีและสุพรรณบุรี: เพาะ ม.ค. ย้ายปลูก ก.พ. คัดเพศดอก เหลือ 1 ต้น/หลุม ราว พ.ค.–ก.ค. ให้น้ำ 2 วัน/ครั้ง ครั้งละ 15 นาที ใส่ปุ๋ยทุก 2 สัปดาห์ เก็บคอแรกเริ่ม ต.ค. และเก็บ ต.ค.–ธ.ค. มาก ราคาต่ำ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง: ให้น้ำ 3 ครั้ง/สัปดาห์ ครั้งละ 30 นาที ใส่ปุ๋ย 25-7-7 แล้ว 15-15-15 สลับ 13-13-21 เดือนละครั้ง ประจวบคีรีขันธ์: ให้น้ำ 2–3 วัน/ครั้ง

ข้อความในคู่มือเขียนเดือนเพาะกล้าฤดูฝนว่า พ.ย. แต่ตารางในหน้าเดียวกันระบุเดือน พ.ค. จึงใช้เดือน พ.ค. ตามตาราง ถ้าต้องการให้มีผลช่วงราคาดี ให้วางแผนปลูกให้ผลออก พ.ค.–ส.ค. เพราะช่วงนี้ผลขาดตลาด [1]

ปลูกช่วงอื่น? ดู ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. (หน้า 8) ซึ่งลำดับงานต่างจากหน้านี้

คำนวณงานจากวันย้ายปลูกของคุณ
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/papaya-guide/rain**

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗

บทที่ 5 · ช่วงที่ 2 ปลูก

เพาะกล้า ย้ายปลูก และคัดเพศดอก

เพาะเมล็ดมะละกออย่างไร แช่เมล็ดนานเท่าไร ย้ายปลูกเมื่อกล้าอายุเท่าไร ปลูกระยะเท่าไร และคัดดอกสมบูรณ์เพศ (กะเทย) ไว้ 1 ต้นต่อหลุมอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกถึง 4 เดือน**

สรุปสั้น

- เพาะเมล็ดลงถุง ย้ายปลูกเมื่ออายุ 30–60 วัน ใบจริง 5–6 ใบ [1]
- ระยะปลูก 2.5 × 2.5 หรือ 2.5 × 3.0 หรือ 3 × 3 เมตร ปลูกหลุมละ 2–3 ต้น แล้วคัดเหลือ 1 ต้น [1]
- ออกดอกราว 3–4 เดือนหลังย้ายปลูก คัดดอกสมบูรณ์เพศ (ดอกยาวมีทั้งเกสรตัวผู้และตัวเมีย) ไว้ เพื่อได้ผลยาว [1]

เพาะเมล็ด

1. เกษตรกรส่วนใหญ่เพาะกล้าใส่ถุง ถุงละ 3–5 เมล็ด หรือเพาะในกระบะเพาะกล้า [1]
2. ก่อนเพาะ แช่เมล็ดในน้ำอุ่นหรือน้ำธรรมดา 30–60 นาที หรือ 1–2 คืน นำห่อผ้าบ่มไว้ให้รากเริ่มงอก [1]
3. หยอดลงถุงประมาณ 2–3 เมล็ดต่อถุง คลุมถุงด้วยผ้า รดน้ำ 5–7 วัน จึงเปิดผ้าคลุมออก [1]
4. ดูแลจนกล้ามีใบจริงประมาณ 5–6 ใบ หรืออายุกล้า 30–60 วัน จึงย้ายลงแปลง [1]

ย้ายปลูก

- อายุกล้าที่เหมาะสมย้ายปลูกประมาณ 30–60 วันหลังหยอดเมล็ด [1]
- ระยะปลูก 2.5 × 2.5 เมตร หรือ 2.5 × 3.0 เมตร หรือ 3 × 3 เมตร แล้วแต่พื้นที่ เกษตรกรบางรายใช้ปุ๋ยคอกรองก้นหลุมก่อนย้ายปลูก [1]
- ปลูกแซมในสวนยางพารา ระยะปลูกขึ้นกับร่องแปลงของต้นยาง หรือปลูกพื้นที่ที่เป็นทางลาด หรือบนเนินเขา จะไม่มีระยะปลูกที่แน่นอน ขึ้นกับพื้นที่ [1]
- หลุมละ 2–3 ต้น แล้วคัดเหลือ 1 ต้น (ดูหัวข้อถัดไป) [1]

คำนวณจำนวนหลุมต่อไร่จากระยะปลูก
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/papaya-guide/nursery**

คัดเพศดอก

มะละกอเริ่มออกดอกประมาณ 3–4 เดือนหลังย้ายปลูก การปลูก 2–3 ต้นต่อหลุม สามารถเลือกต้นสมบูรณ์เพศไว้ 1 ต้นต่อหลุม เพื่อให้ได้มะละกอที่มีผลยาว [1]

ดอก	ลักษณะ	เก็บไว้ไหม

สมบูรณ์เพศ (กะเทย)	ดอกทรงกระบอกยาว มีเกสรตัวผู้ และเกสรตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน เกสรตัวเมียรูปทรงกระบอก [1]	เก็บไว้ ได้ผลยาว
ดอกตัวเมีย	เกสรตัวเมียรูปทรงกลม ขนาดใหญ่ ไม่มีเกสรตัวผู้ [1]	ผลกลม ไม่ตรงกับผลยาวที่โรงงานต้องการ

คู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม [1] ผลกลมที่เอกสารระบุว่ามีร่องบนผลถือเป็นผลที่โรงงานไม่รับ (บท มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน (หน้า 26))

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗

บทที่ 6 · ช่วงที่ 3 ดูแล

ปุ๋ยมะละกอ

ใส่ปุ๋ยมะละกอสูตรอะไร เริ่มเมื่อไหร่ ใส่เดือนละกี่ครั้ง ช้อนโต๊ะต่อต้น ช่วงติดผลเปลี่ยนสูตรอย่างไร และต้นขาดธาตุอาหารทำอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **หลังย้ายปลูก 1 เดือนเป็นต้นไป**

สรุปสั้น

- เริ่มใส่ปุ๋ยครั้งแรกหลังย้ายปลูก 1 เดือน สูตร 15-15-15 หรือ 25-7-7 ราว 1 ช้อนโต๊ะต่อต้น เดือนละครั้ง [1]
- เมื่อมะละกอเจริญเติบโตอยู่ในช่วงให้ผลผลิต เปลี่ยนเป็น 13-13-21 ครั้งละ 1–2 ช้อนโต๊ะ หรือ 1 กำมือต่อต้น [1]
- ต้นแสดงอาการขาดธาตุอาหาร ใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยน้ำหมักร่วมด้วย ประมาณ 1–1.5 เดือนต่อครั้ง [1]

แผนปุ๋ย

ระยะ	สูตร	ปริมาณ
หลังย้ายปลูก 1 เดือน ต้นยังเล็ก	15-15-15 หรือ 25-7-7	ราว 1 ช้อนโต๊ะ/ต้น เดือนละครั้ง
ให้ผลผลิต	13-13-21	1–2 ช้อนโต๊ะ หรือ 1 กำมือ/ต้น เดือนละครั้ง
ต้นแสดงอาการขาดธาตุ	ปุ๋ยคอกและปุ๋ยน้ำหมักร่วมด้วย	ราว 1–1.5 เดือนต่อครั้ง

คู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม ตามที่เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติ [1]

เกษตรกรในตัวอย่างบางรายใช้ปุ๋ยคอกรองก้นหลุมก่อนย้ายปลูก และบางรายใช้ปุ๋ยคอกร่วมด้วย [1] ตัวอย่างแผนการปลูกในคู่มือ: ราชบุรีและสุพรรณบุรีใส่ปุ๋ยทุก 2 สัปดาห์ ส่วนฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยองใช้ 25-7-7 ก่อน แล้ว 15-15-15 สลับ 13-13-21 เดือนละครั้ง และประจวบคีรีขันธ์ใช้ 25-7-7 (หรือ 21-0-0) เดือน มี.ค. แล้ว 15-15-15 และ 13-13-21 [1]

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

เอกสารที่ใช้มีข้อจำกัด

ตัวเลขปุ๋ยข้างบนเป็นวิธีที่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างใช้ ไม่ได้มาจากการทดลองอัตราปุ๋ยโดยตรง และไม่ได้ระบุขนาดช้อนโต๊ะเป็นกรัม ถ้ามีผลวิเคราะห์ดินและใบ ให้ใส่ตามผลวิเคราะห์ ข้อมูลที่ปรับปุ๋ยเพื่อบังคับดอกในแผนปลูกของประจวบคีรีขันธ์ระบุสูตร 8-24-24 ไว้เป็นเชิงเชิงอรรถ [1] แต่คู่มือไม่อธิบายวิธีและอัตรา จึงไม่นำมาแนะนำ

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗

บทที่ 7 · ช่วงที่ 3 ดูแล

น้ำและวัชพืช

ให้น้ำมะละกอทุกกี่วัน ครั้งละกี่นาที ทำไมช่วงแล้งต้องให้น้ำมากขึ้น น้ำขังทำให้รากเน่าอย่างไร และกำจัดวัชพืชอย่างไรไม่ทำลายต้น

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดปี**

สรุปสั้น

- เกษตรกรส่วนใหญ่ให้น้ำระบบมินิสปริงเกอร์ ให้ 1–2 วันต่อครั้ง หรือดูว่ามะละกอขาดน้ำจึงให้ ครั้งละ 15–30 นาที [1]
- ช่วงแล้งให้น้ำบ่อยขึ้น มะละกอจึงติดผลได้ มะละกอไม่ชอบน้ำขัง ทำให้รากเน่า [1]
- ใช้สารกำจัดวัชพืชอย่างระมัดระวังเพราะต้นมะละกอเปราะ คลุมต้นเล็กด้วยถุงพลาสติกก่อนพ่น พ่นเฉพาะร่องแปลง [1]

ให้น้ำ

- **ระบบ** ส่วนใหญ่เป็นมินิสปริงเกอร์ ซึ่งช่วยหลีกเลี่ยงโรคทางใบ เพราะน้ำกระจายอยู่ใต้ทรงพุ่มเท่านั้น [1]
- **ความถี่** 1–2 วันต่อครั้ง หรือสังเกตว่ามะละกอขาดน้ำจึงให้ เป็นเวลา 15–30 นาทีต่อครั้ง [1]
- **ช่วงแล้ง** ให้น้ำบ่อยขึ้น เพื่อช่วยให้มะละกอสามารถติดผลได้ ปกติฤดูแล้งมะละกอจะไม่ค่อยติดผล [1]
- **ถ้าต้องการให้มีผลตลอดปี** ต้องมีแหล่งน้ำใกล้แปลง และมีน้ำพอตลอดฤดูแล้ง ฤดูฝนลดหรืองดให้น้ำ [1]
- **น้ำขัง** มะละกอไม่ชอบสภาพน้ำขังแปลง ทำให้เกิดโรครากเน่าได้ [1]

ตัวอย่างแผนในคู่มือ	การให้น้ำ
ราชบุรี สุพรรณบุรี	2 วัน/ครั้ง ครั้งละ 15 นาที หรือตามสภาพอากาศและความชื้นดิน
ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง	3 ครั้ง/สัปดาห์ ครั้งละ 30 นาที
ประจวบคีรีขันธ์	2–3 วัน/ครั้ง ช่วงแล้งดูตามสภาพอากาศและดิน

แผนการปลูกของเกษตรกรในคู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม [1] เป็นตัวอย่าง ไม่ใช่อัตราที่ทดสอบ ให้ปรับตามดินและอากาศ

ถ้าพื้นที่ปลูกส่งโรงงาน แปลงต้องมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่พอที่จะให้น้ำมะละกอช่วงที่ขาดน้ำ ก.พ.–เม.ย. ซึ่งเป็นช่วงที่ต้องการน้ำในการติดดอกออกผล [1] (ปฏิทินบท ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. (หน้า 8))

วัชพืช

- การใช้สารกำจัดวัชพืชในแปลงมะละกอต้องทำอย่างระมัดระวัง เนื่องจากต้นมะละกอจะเติบโตผิดปกติ ถ้าได้รับสารกำจัดวัชพืช [1]
- ถ้าจำเป็นต้องใช้ ในมะละกอต้นเล็กใช้ถุงพลาสติกคลุมต้นก่อนแล้วจึงพ่น ในมะละกอต้นโต พ่นยารอบแปลงปลูก หรือไถร่องแปลงเท่านั้น ส่วนรอบโคนต้นใช้วิธีถากหญ้า [1]
- เอกสารไม่ได้ระบุชนิดและอัตราสารกำจัดวัชพืช คู่มือนี้จึงไม่ระบุ ให้ใช้ตามฉลากของผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียน และห้ามใช้พาราควอต (ห้ามตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2563 [2])

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 มีผล 1 มิถุนายน 2563 (พาราควอตและคลอร์ไพริฟอสเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4).

บทที่ 8 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

โรคไวรัสใบด่างวงแหวน เพลี้ยหอย และหอยทาก

โรคใบด่างวงแหวนมะละกอมีอาการอย่างไร ทำไมทำให้ผลผลิตตกและเก็บได้รอบเดียว เพลี้ยหอยและหอยทากทำความเสียหายอย่างไร และเกษตรกรทำอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- โรคใบด่างวงแหวนเป็นปัญหามากในการปลูกมะละกอ ทำให้ผลผลิตลดลงและไม่ได้คุณภาพ เข้าทำลายได้ทุกระยะการเจริญเติบโต [1]
- รายงานกรมวิชาการเกษตรระบุว่า โรคนี้พบในไทยตั้งแต่ปี 2518 และยังเป็นปัญหาสำคัญจนถึงปัจจุบัน [2]
- เพลี้ยหอยส่วนมากอยู่เฉพาะต้น เกษตรกรตัดต้นที่ถูกทำลายทิ้ง หรือเผานอกแปลง หอยทากกัดกินใบอ่อนและดอก ต้องใช้สารเคมีกำจัด [1]

โรคใบด่างวงแหวน

เป็นปัญหามากในการปลูกมะละกอ ทำให้ผลผลิตลดลงและไม่ได้คุณภาพ เข้าทำลายมะละกอทุกระยะการเจริญเติบโต [1]

ส่วนของต้น	อาการ
ใบ	ใบด่างเหลือง บิดเบี้ยวหงิกงอ และเรียวเล็ก [1]
ลำต้นและก้านใบ	จุดช้ำหรือรอยช้ำเป็นทางยาว [1]
ผล	จุดคล้ายวงแหวนทั่วทั้งผล เนื้อส่วนที่เป็นจุดช้ำมักเป็นไตแข็ง มีรสขม [1]

คู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม [1]

- ผลที่เป็นโรคมีคุณภาพต่ำ โรงงานไม่รับซื้อ (บท มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน (หน้า 26))
- ภาคกลางมีปัญหาไวรัสใบด่างวงแหวนระบาด จึงเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เพียงคอเดียว ในราชบุรีและสุพรรณบุรีส่วนใหญ่ปลูกเพียงฤดูเดียว [1] ถ้าต้นสมบูรณ์ไม่มีโรคระบาดในต่างวงแหวน เก็บได้ถึง 2 ปี [1] (บท เก็บเกี่ยวมะละกอ (หน้า 24))

ข้อมูลที่เอกสารให้ไม่ครบ

คู่มือของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อธิบายอาการและผลเสีย แต่ไม่ได้ระบุว่าโรคแพร่โดยพาหะอะไร และไม่ได้ระบุวิธีกำจัด ให้ตรวจแปลงสม่ำเสมอ ตัดต้นที่เป็นโรคและเผาทำลายนอกแปลงตามที่เกษตรกรทำกับต้นที่ถูกเพลี้ยหอยเข้าทำลาย [1] และสอบถามเจ้าหน้าที่เกษตรในพื้นที่ รายงานปรับปรุงพันธุ์ของกรมวิชาการเกษตรกำลังพัฒนาพันธุ์ต้านทานโรคนี้ [2]

เพลี้ยหอย

แมลงที่เข้าทำลายมะละกอได้คือ เพลี้ยหอย ส่วนมากจะเป็นเฉพาะต้น จึงไม่จำเป็นที่ต้องใช้สารเคมีในการกำจัด ส่วนใหญ่เกษตรกรจะตัดต้นถูกเพลี้ยหอยเข้าทำลายทิ้ง หรือนำไปเผาทิ้งนอกแปลงปลูก [1]

หอยทาก

หอยทากที่ขึ้นไปบนต้นมะละกอ กัดกินใบอ่อนและดอก ทำให้ไม่มีผล และเกิดคราบเป็นเมือกทำให้ผิวผลเสียหาย ในบางสวนหอยทากระบาดค่อนข้างมาก การกำจัดเป็นไปได้ยาก ต้องใช้สารเคมีในการกำจัดเท่านั้น [1] เอกสารไม่ระบุชนิดสารและอัตรา จึงให้ใช้ตามฉลากของผลิตภัณฑ์กำจัดหอยที่จดทะเบียน

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. รัชนี ศิริยาน (2564). รายงานโครงการวิจัย *การปรับปรุงพันธุ์มะละกอ*. กรมวิชาการเกษตร. info.doa.go.th ↗

บทที่ 9 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

เก็บเกี่ยวมะละกอ

เก็บมะละกอเมื่อไหร่ ดูอะไร เก็บกี่ผลต่อต้นต่อครั้ง ปีแรกกับปีที่สองต่างกันอย่างไร และเก็บได้กี่ปีถ้าไม่มีโรค

ทำเมื่อไหร่: **หลังย้ายปลูก 6–8 เดือน**

สรุปสั้น

- เมื่อมะละกออายุ 6–8 เดือนหลังย้ายปลูก เก็บผลได้ โดยดูผลที่เริ่มมีแต้มสี ประมาณ 2–3 แต้ม [1]
- เก็บเกี่ยว 1–2 ผลต่อต้นต่อครั้ง และเก็บผลผลิต 1–2 ครั้งต่อสัปดาห์ [1]
- ปีแรกต้นเตี้ยเก็บสะดวก ถ้าไม่มีโรคเก็บได้ราว 2 ปี แต่ต้นสูง ต้องใช้ไม้จำปา [1]

เก็บเมื่อไหร่

- อายุ 6–8 เดือนหลังย้ายปลูก [1]
- ดูผลที่เริ่มมีแต้มสี ประมาณ 2–3 แต้ม [1]
- เกษตรกรเก็บได้ต้นละ 1–2 ผล/ต้น/ครั้ง และเก็บผลผลิต 1–2 ครั้ง/สัปดาห์ ในช่วงการเก็บเกี่ยวปีแรก จะเก็บได้สะดวกเนื่องจากต้นเตี้ย [1]

เก็บได้กี่ปี

- ถ้าไม่มีการระบาดของโรคในต่างวงแหวน สามารถเก็บผลผลิตได้ประมาณ 2 ปี แต่ต้นจะสูง จึงต้องมีไม้จำปาช่วยในการเก็บผล [1]
- แผนปลูกของเกษตรกรประจวบคีรีขันธ์รื้อต้นที่อายุ 2–3 ปี [1]
- แผนที่ภาคกลางและภาคตะวันออก หลังเก็บคอแรกหมดแล้ว ถ้าต้นยังสมบูรณ์ ไม่มีโรครบกวน เก็บเกี่ยวคอที่สองได้อีก [1] (บท ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ ต.ค. ย้ายปลูก พ.ย. (หน้า 8) และบท ปฏิทินปลูกมะละกอ เพาะ พ.ค. ย้ายปลูก มิ.ย. (หน้า 12))

ระดับสีผลสำหรับตลาดต่างกัน

ตลาด	ความสุกที่รับ
โรงงานแปรรูป (ส่งรถบรรทุก)	เปลี่ยนสีผิว 2–3 แต้ม หรือ 40–80% ขึ้นไป [1] แต่ไม่ควรเกิน 80% เพราะเนื้อนิ่ม [1]
ผลดิบ ทำส้มตำ	เอกสารไม่ได้ระบุเกณฑ์การเก็บผลดิบ ผลดิบขายได้ 4–6 เดือนหลังย้ายปลูก [2]

คัดและขนส่ง

- คัดคุณภาพผลก่อนส่งโรงงาน จัดเรียงผลให้เหมาะสม ไม่บรรทุกมากเกินจนผลช้ำ ไม่ให้มีการปนเปื้อนของเศษพืช หิน ดิน ทราย ระหว่างการขนส่ง [1] (บท มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน (หน้า 26))
- การเก็บเกี่ยวผลผลิตในแต่ละครั้ง ต้องให้ได้ผลผลิตประมาณ 3 ตัน ซึ่งจะเต็มคันรถกระบะ [1]

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. รัชนี ศิริยาน (2564). รายงานโครงการวิจัย *การปรับปรุงพันธุ์มะละกอ*. กรมวิชาการเกษตร. info.doa.go.th ↗

บทที่ 10 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

มาตรฐานผลและการส่งโรงงาน

โรงงานรับมะละกอแบบไหน น้ำหนักผลเท่าไร เนื้อหนากี่เซนติเมตร ผลแบบไหนถูกคืน ต้องมีพื้นที่เท่าไร และต้องแจ้งวันเก็บเกี่ยวล่วงหน้าอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและก่อนเก็บ**

สรุปสั้น

- มาตรฐานรับซื้อที่เอกสารระบุ: ผลยาวทรงกระบอก น้ำหนักตั้งแต่ 1.2 กก. (ผลกลมตั้งแต่ 1.5 กก.) เนื้อหนามากกว่า 2 ซม. สีเนื้อแดงและเหลือง [1]
- ต้องมีเนื้อแดงต่อเนื้อเหลืองในอัตรา 2 ต่อ 1 [1]
- เกษตรกรต้องแจ้งวันเก็บเกี่ยวล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน [1]

มาตรฐานวัตถุดิบ

ลักษณะ	มาตรฐานรับซื้อ
สีเนื้อ	เนื้อสีแดงและสีเหลือง
ความสุก	เปลี่ยนสีผิว 2–3 แต้ม หรือ 40–80% ขึ้นไป
น้ำหนัก	ผลยาว 1.2 กก. ขึ้นไป ผลกลม 1.5 กก. ขึ้นไป
ความหนาเนื้อ	มากกว่า 2 ซม. ขึ้นไป
รูปทรงผล	ผลทรงกลมยาวหรือกลมรี
พันธุ์	แขกดำ แขกนวล โกโก้ และเรดเลดี้
ลักษณะภายนอก	ไม่มีการทำลายของโรคและแมลง หรือมีแผลช้ำบนผิวผล
การปนเปื้อน	ไม่มีเศษพืชระหว่างเก็บเกี่ยว ไม่มีหิน ดิน ทรายปนเปื้อนมาจากการขนส่ง
การตัดแต่งพันธุกรรม	ไม่ใช่มะละกอตัดแต่งพันธุกรรม (GMOs)

คู่มือระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม [1] เป็นมาตรฐานของโรงงานที่ศึกษา โรงงานอื่นอาจกำหนดต่างกัน ให้ถามโรงงานที่จะส่ง

ผลที่โรงงานไม่รับซื้อ

- ผลขนาดเล็ก ผลกลมและมีร่องบนผล [1]
- ผลสุกเกิน 80% แม้จะทำให้มีสีเนื้อเข้มขึ้น แต่เนื้อมะละกอจะนิ่ม ไม่สามารถนำไปทำผลิตภัณฑ์ผลไม้กระป๋องได้ [1]
- ผลที่เป็นโรค และมีการเข้าทำลายถึงเนื้อผล [1]
- มีรอยช้ำ เป็นแผลบนผลที่เกิดจากการขนส่ง [1]

เงื่อนไขการส่งโรงงาน

1. **พื้นที่ปลูก** ประมาณ 10 ไร่ขึ้นไป หรือปลูกให้ได้ 1,000 ต้นขึ้นไป มีแหล่งน้ำใช้ได้ตลอดปี [1]

2. **ติดต่อโรงงานก่อนปลูก** เพื่อกำหนดพื้นที่ปลูก พันธุ์ปลูก ให้ผลผลิตตามความต้องการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ [1]
3. **ปลูกหลายรุ่น** ในพื้นที่ปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตส่งโรงงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดช่วง [1]
4. **ปลูกทั้งเนื้อแดงและเนื้อเหลือง** ในอัตราส่วน 2 ต่อ 1 ถ้าไม่แยกแปลงปลูกให้ชัดเจน จะเกิดปัญหาตอนผลผลิตส่งโรงงาน [1]
5. **เก็บเกี่ยวครั้งละประมาณ 3 ตัน** เต็มรถกระบะ และแจ้งวันเก็บเกี่ยวล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน [1]
6. **คัดคุณภาพ** และสิ่งเจือปนก่อนส่ง [1]
7. **ราคา** โรงงานเป็นผู้กำหนดราคารับซื้อ โดยอ้างอิงราคาจากหลายโรงงาน บางโรงงานมีการประกันราคาขั้นต่ำให้เกษตรกรต่อไร่ [1]

ช่วงที่ผลผลิตมาก ผลที่ไม่ได้มาตรฐานจะส่งคืนเกษตรกร ช่วงผลผลิตน้อยรับบางส่วนได้ [1] ผลที่ไม่ได้มาตรฐานเกษตรกรนำไปขายตลาดสด ทำปุ๋ยหมัก หรือเลี้ยงสัตว์ [1] ผลดิบสำหรับส้มตำขายตลาดทั่วไป [2]

แหล่งอ้างอิง

1. ศิริกุล วะสี (พฤษภาคม 2552). *คู่มือ ระบบการผลิตมะละกออุตสาหกรรม*. ศูนย์วิจัยพืชผักเขตร้อน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). elibrary.tsri.or.th ↗
2. รัชนี ศิริยาน (2564). รายงานโครงการวิจัย *การปรับปรุงพันธุ์มะละกอ*. กรมวิชาการเกษตร. info.doa.go.th ↗

ถามต่อได้ที่ FarmKaset.ORG

ตั้งกระทู้ถาม
ชาวสวนและสมาชิกช่วยกันตอบ ฟรี

อ่านฉบับล่าสุด
คู่มือปลูกมะละกอ ออนไลน์

สอบถามเรื่องปุ๋ยและยา
โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

คู่มือปลูกมะละกอ โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ควรแก้ไข) · CC BY-ND 4.0